

ליקוטי אמרים

פרק יב

קפא

שעת הכושר: לשון הש"ס – פסחים פג, א. ועוד.

פרק יב והבינוני הוא שלעולם אין הרע גובר כל כך לכבוש את העיר קטנ'
להתלבש בגוף להחטיאו דהיינו ששלש' לבושי נפש הבהמית שהם מחשבה דבור ומעשה שמצד הקליפ' אין גוברים בו על נפש האלהית להתלבש בגוף כמוה ובפה ובשאר רמ"ח אברים להחטיאם ולטמאם ח"ו רק שלשה לבושי נפש האלהית הם לברם מתלבשים בגוף שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ולא

יעבור לעולם" הוא שמצבו עתה (לאחרי שעשה תשובה) הוא כזה שאינו שייך לעבירה¹²: לא בעבר ("לא עבר עבירה מימיו") – כי (אם בעבר הי' במצב אחר) נשתנה בינתיים ע"י עבודתו ופעולותיו, עד שלא נשאר שום רושם בנפש מהעבירה שעשה¹³; ולא בעתיד ("ולא יעבור לעולם")¹⁴ – כי מצד מצבו עתה מושללת עשיית עבירה גם במצב שנסיגות ומלחמת היצר יהיו באופן שונה ממה שהם עתה (כי בלאה"כ – הוא עכ"פ רשע בכח, ואין זה בינוני בתכלית)¹⁵.

אבל ביאור זה (בנוגע להעבר) הוא דוחק קצת בסגנון לשון אדה"ק, ובפרט ממה שמוסיף, "ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו", דמשמע שהפירוש הוא כפשוטו.

ויש לומר הביאור בזה – שכיון שלכל אדם יש בחירה חפשית לקיים מצות התשובה (כשם שבכל המצוות, "רשות לכל אדם נתונה .. ואין מי שיצב

בהתמים" שבהערה 4. 13) כי מי שיש בו עדיין רושם מהעבירות שעשה, אף שכבר עשה תשובה – נקרא "רשע וטוב לו" ולא בינוני (ראה, "לקוטי פירושים" לעיל פי"א ד"ה ואח"כ). וראה גם "לקוטי פירושים" לקמן ד"ה אלא שבדבר איסור. 14) להעיר מלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ב): "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו .. ויגמור בלבו שלא יעשה עוד .. ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם". וראה גם אגה"ת פ"א: "שיגמור בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה". 15) עיין לקמן פ"ל (ושם): "עוד זאת ישים אל לבו לקיים מאמר רז"ל והוי שפל רוח בפני כל האדם .. אפי' בפני קל שבקלים .. כי מקומו גורם לו לחטוא .. שהיא מלחמה גדולה ועצומ' לשבור היצר הבורע כאש להבה .. והלכך צריך כל אדם .. לשקול ולבחון בעצמו אם הוא עובד ה' בערך ובח"י מלחמה עצומה כזו .. וכל שלא הגיע לידי מדה זו .. עדיין לא הגיע .. להיות נכנע ונשבר מפני פחד ה' כו"ו".

והבינוני הוא שלעולם אין הרע גובר בו .. להתלבש בגוף להחטיאו כו': בשער הקדושה להרח"ו נקראת מדריגה זו בשם "צדיק גמור" (ומדריגת צדיק גמור שבתניא נקראת שם "חסיד")². (כ"ק אדמו"ר הצ"צ³)

ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו: ידועה⁴ הקושיא: איך אפשר לומר שהבינוני "לא עבר עבירה מימיו .. ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו" – והרי בודאי גם מי שעבר עבירה פעם אחת יכול לעשות תשובה ולהיות בינוני⁵, וכדמוכח ממ"ש לקמן⁶, מדת הבינוני היא מדת כל אדם .. שכל אדם (דהיינו אפילו רשע גמור) יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה⁷. וכן מוכרח⁸ ממארוז⁹ שתשובה מועלת לכל, ואין לך דבר העומד בפני התשובה¹⁰.

ואפ"ל¹¹ שהפירוש במ"ש "לא עבר עבירה מימיו ולא

1) ח"א ש"ג. 2) ראה גם "לקוטי פירושים" לעיל פי" ד"ה נקראים (הב'). 3) לקו"ת שלח מד, סע"ב (צוין גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ, וב"לקוטי פירושים" לעיל פי"א ד"ה צדיק (הג'). 4) ראה גם "התמים" חוברת ח' ע' סג ואילך. 5) ראה גם לעיל פי"א: "ואם אח"כ עשה תשובה נקרא צדיק גמור". 6) רפ"ד. 7) וכן מוכח מכללות תוכן ספר התניא ("ספר של בינונים"), שהוא "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" (נוסף דף השער שנכתב ע"י אדה"ק), היינו שלהיות בינוני הוא "קרוב מאד" גם למי שלא הי' במדריגה זו כל ימיו. 8) ויתרה מזו – שמוכרח ג"כ שיכול להיות צדיק, כדמצינו בדוד המלך שחטא בשתיים (יומא כב, ב), ועליו אמרו (ברכות סא, ב – הובא לעיל פי"א) "צדיקים יצר טוב שופטין". 9) ראה קידושין מ, ב. תוס' ב"מ נה, ב ד"ה חוץ. רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. ועוד. 10) רמב"ם שם. 11) ראה גם "לקוטי פירושים" לעיל פי"א ד"ה אף שזכותיו. 12) ודלא כמ"ש

ליקוטי אמרים

[סח, ב]

נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו אך מהות ועצמות נפש האלהית שהן עישר בחינותיה לא להן לברן המלוכה והממשלה בעיר קטנה כי אם בעתים מזומנים כמו בשעת קריאת שמע ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות למעלה וגם למטה היא שעת הכושר לכל אדם שאז מקשר חב"ד שלו לה' להעמיק דעתו בגדולת א"ס ב"ה ולעורר את האהבה כרשפי

מהות ועצמות נפש האלהית שהן עישר בחינותי! ראה, „לקוטי פירושים“ לעיל פ"ג ד"ה כלולה (הג').

המלוכה והממשלה: „מלוכה – ברצון; „ממשלה“ – בעל־כרחו²⁵. ושניהם ישנם בנינוני, כי בכמה פרטים אין הבינוני שייך כלל לרע (היינו ששליטת הנפש האלקית בגופו היא ברצון, שהר"ע המלוכה), ובכמה פרטים צריך התגברות הרשימו שבמוחין וכו' (היינו ששליטת הנפש האלקית היא בעל כרחו של הגוף, שהר"ע הממשלה), וכמ"ש לקמן²⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

שעת ק"ש ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות: עיין פרע"ח שער א פ"ז²⁸. שער הק"ש פ"ה²⁹ ופי"ז³⁰. (כ"ק אדמו"ר²⁷)

בשעת קריאת שמע ותפלה .. היא שעת הכושר לכל אדם .. להעמיק דעתו בגדולת א"ס ב"ה ולעורר את האהבה כו': ומ"מ זהו בעבודתו ויגיעתו בכח עצמו דוקא, שכשמיגע את

דרושי ר"ה נד, רע"א. מילואים ליהל אור ע' תרפה. (26) בהמשך הפרק, ש' בדבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש ח"ו" (היינו שבזה אינו שייך לרע כלל), ואעפ"כ, „הרהורי עבירה .. יכולים לפעול לעלות למוחו ולבלבלו .. שלזה מועיל הרשימו במוחין .. להתגבר ולשלוט על הרע .. דוחהו בשתי ידיים וכו'“ (27) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“ (28) ושם: „בכל תפלה ותפלה ובכל קיש וקיש .. נמשכים .. מלמעלה מוחין חדשים מה שלא נעשה מעולם בשום תפלה או קיש אחרת“ (29) ושם: „בק"ש אנו ממשיכין מוחין דו"ק (דאמא) דגדלות .. בק"ש עדיין אין הזיא שלם במוחין דיניקה כולם, כי גם מוחין דיניקה צריך להשלימם כולם לו תחלה, ואח"כ להמשיך לו ו"ק דגדלות“ (ומבאר בפרטיות החילוקים בין ד' הפעמים דק"ש, שתיים בשחר, א' קודם הקרבנות וא' ביוצר, ושתיים בלילה, א' בערבית וא' על מטתו). (30) ושם: „בכל הק"ש מהד' ק"ש נכנסין בז"א הו"ק של מוחין פנימיים דאמא דגדלות .. אך הזיווג של שחרית .. נכנסין בו קודם הזיווגין כל המוחין דגדלות הפנימיים ומקיפים דאו"א ..

בידו¹⁶, ועאכו"כ במצות התשובה¹⁷), כולל גם עיקר ושלמות התשובה שהיא תשובה מאהבה, שעל ידה „נעקר עונו מתחלתו“¹⁸, נמצא שביכלתו להיות במצב ש„לא עבר עבירה מימיו“ כפשוטו.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹)

ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם: ונכלל בזה ג"כ שאינו משוקע בתאוות, גם לא בתאוות היתר, כמבואר לקמן²⁰ ש„קדש עצמך במותר לך“²¹ הוא מצות עשה דאורייתא (לדעת החרדים²²).

(כ"ק אדמו"ר²³)

מהות ועצמות נפש האלהית .. לא להן לברן המלוכה והממשלה .. כי אם בעתים מזומנים .. אבל אחר התפלה .. הרי הרע חוזר וניעור כו': והיינו מפני שבבינוני מאירה רק בחינה ומדריגה תחתונה מהנפש האלקית, שהיא עצמה אינה מבוררת בשלימות עדיין, היינו שרצונה לה' אינו בבחי' ביטול בשלימות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴)

(16) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. (17) כ"י: (א) להיותה מצוה כללית יש בה נתינת כח מיוחדת. (ב) כיון שכל אחד מישראל „רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו“ (רמב"ם הל' גירושין ספ"ב), הרי כשעושה עבירה שהיא היפך רצונו האמיתי, מיד ה"ה מתחרט ומיצר ודואג ע"ז בפנימיותו, ונמצא שבפנימיותו עושה כבר תשובה בפועל, וצריך רק לגלות את התשובה שבפנימיותו (משא"כ בשאר המצוות שהוא רק רוצה לעשותם בפנימיותו, ובכדי לקיימם צריך עשי' ופוטלה ודדשה). (18) פרש"י יומא פו, סע"א. (19) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. אגרות קודש ח"א ע' שו. ח"י ע' שמט. ח"ט ע' נג ואילך. תו"מ סה"מ ח"א ע' רפה ואילך. ח"ג ע' י ואילך. סה"מ תשי"ב ע' רעה. תו"מ תשמ"ה ח"א ע' 650. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 18 הערה 94. לקוטי ביאורים בספר התניא ח"ב ע' ריט ואילך. שיעורים בספר התניא ע' 129 ואילך. (20) פכ"ז. פ"ל. (21) יבמות כ, א. ספרי פ' ראה יד, כא. (22) סוף חלק מ"ע מה"ת. (23) סה"מ תשי"ד ע' צו. (24) סה"מ תרנ"ג ס"ע רב ואילך. (25) תו"א יתרו עד, ד. לקו"ת

ליקוטי אמרים

פרק יב

קפג

בקריתא שמע דאורייתא:
רמב"ם ריש הל' ק"ש. סהמ"צ
להרמב"ם מ"ע י"ד.
פוסקים³². וברכותי' שלפני'
ולאחרי' שהן מדרבנן; ברכות
לג, א. רמב"ם הל' ק"ש פ"א
ה"ז.

אש בחלל הימני שבלבו לדבקה בו בקיום התורה ומצותיה מאהבה שזהו ענין המבואר בקריאת שמע דאורייתא וברכותיה שלפניה ולאחריה שהן מדרבנן הן הכנה לקיום הק"ש כמ"ש במ"א ואז הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב המתפשט בחלל הימני מחב"ד שבמוח המקושרים בגדולת א"ס ב"ה. אבל אחר התפלה בהסתלקות המוחין דגדלות א"ס ב"ה הרי הרע חוזר וניעור בחלל השמאלי ומתאוה תאוה לתאות עוה"ז ותענוגיו. רק מפני שלא לו לבדו משפט המלוכה והממשלה בעיר אינו יכול להוציא תאותו מכה אל הפועל להתלבש באברי הגוף במעשה דבור ומחשבה ממש להעמיק מחשבתו בתענוגי עוה"ז איך למלאת

[יג, א]

ואז הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב; וכישן דמי, כדלקמן³⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁹)

לטוב המתפשט בחלל הימני מחב"ד שבמוח: ע"פ המבואר לעיל⁴⁰ החלל הימני שבלב הוא גם משכנו של הטוב, ולא רק שהטוב מתפשט לשם. ומ"ש אדה"ז כאן „לטוב המתפשט בחלל הימני" הוא כי הביטול דקאי ב'י' כאן „הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב" בא (לא מחמת הטוב שמשכנו בלב, אלא) מחמת מוחין דגדלות שבשעת ק"ש ותפלה, שמצד עצמם הם במוח ולא בלב, אלא שמתפשט מהם גם בלב.

(כ"ק אדמו"ר⁴¹)

.. ושאר התפלה הוא ביאור הק"ש .. וזהו ענין כללות התפלה כולה שהוא ביאור הק"ש .. וזהו ענין כל ברכת השחר ופסוקי דזמרה וברכת ק"ש ותפלה דרך כלל, ודרך פרט הוא וכו" (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמח). (36) קיצורים והערות ע' לה – הובא ב,מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (37) פמ"ו: „לעורר ולהאיר אור האהבה .. בפרט בשעת ק"ש וברכותי' כמו שיתבאר" (ובהמשך הפרק, בנוגע להתבוננות ד,כמים הפנים לפנים", מזכיר גם ש,בחר בישראל עמו והוציאם ממצרים כו", ששייך לק"ש כדלקמן). פמ"ז – בנוגע להחיוב דיצי"מ בכ"ו: „ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש", ומסיים: „ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דוקא .. מפני שהן דבר אחד ממש". (38) פי"ג. (39) קיצורים והערות ע' ו. (40) „לקוטי פירושים" פ"ט ד"ה מקום משכן נפש האלקית.

עצמו בזמן המוכשר להתבונן ולהתעורר באהבה ויראה – אזי תהי' ההתבוננות כדבעי, שהענין יונה וייקלט בנפשו בטוב, ועי"ז יתעורר באהבה ויראה כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁴²)

וברכותי' שלפני' ולאחרי' .. הן הכנה לקיום הק"ש: כי פרטי ההתבוננות בברכות ק"ש בביטול הנבראים פועלים הזזה גדולה בנפש הבהמית להתבטל לאלקות.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁴³)

כמ"ש במ"א: עיין לקמן פמ"ט⁴⁴, ועיין ד"ה הקול קול⁴⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴⁶)

ולהעיר מהמבואר לקמן פמ"ו ואילך⁴⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁴⁸)

בשחרית הוא חסד גדול לכן מוחין שלו הם גדולים וזיווג הוא גדול, ובמנחה מעט דינין לכן זיווגם ומוחין שלו יותר מתמעטים וכו" (31) המשך תרס"ו ע' קצג. (32) ראה שו"ע א"ח סי' ס ס"ד ובמג"א סק"ג, ושו"ע אדה"ז שם ס"ה. שם סי' סז ובמג"א ושו"ע אדה"ז שם. (33) אגרות קודש ח"א ע' כה. (34) ושם: „ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתים לפני' כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע .. אלא משום שעיקר ק"ש לקיים בכל לבבך כו' .. להפקיר הכל בשביל אהבת ה', ואיך יבוא האדם החומרי למדה זו, לכך סידרו תחלה ברכות יוצר אור, ושם נאמר ונשנה באריכות ענין וסדר המלאכים .. ואח"כ ברכה שני' אהבת עולם כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכנינתו עלינו וכו" (35) כנראה הכוונה לד"ה זה הדפס בהקדמת הסידור (נדפס גם בסידור עם דא"ח יג, ג ואילך. ושם: „לקשר נפשו האלקית .. לה' אחד בק"ש

תאות לכו כי המוח שליט על הלב [כמ"ש בר"מ פ' פ'נחס] בתולדתו וטבע יצירתו שכך נוצר האדם בתולדתו שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאותו שבלבו שלא למלאת משאלות לכו במעשה דבור ומחשבה ולהסיה דעתו לגמרי מתאות לכו אל ההפך לגמרי ובפרט אל צד הקדושה כדכתיב וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון

המוח שליט על הלב: הובא גם לקמן פי"ז. פנ"א. בר"מ פ' פ'נחס: רכז, סע"א. וראיתי שיש יתרון גר': קהלת ב, יג.

כללות ענין המוחין הוא יסוד המים⁴⁸, ולכן המוח הוא קר ולח⁴⁹ (וכנראה בחוש, שמי שהוא בעל מוחין גדולים ורחבים הוא מיושב בטבעו, בלי שום התפעלות בגלוי), ולכן ביכלתו להתגבר על המדות שבלב⁵⁰ ולשכנן (שהו"ע השליטה).

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁵¹)

שלא למלאת משאלות לכו במעשה דבור ומחשבה ולהסיה דעתו לגמרי כו': לכאורה הכוונה כמ"ש „שלא למלאות משאלות לכו .. (ב) מחשבה" היא – שלא לחשוב עד"ז ברצונו (כבהמשך הפרק: „אין לו שליטה וממשלה להרהר ח"ו ברצונו .. ואינו מקבלו ברצון אפי' להרהר בו ברצון"). ועפ"ז מובן מה שמוסיף לאח"ז, ולהסיה דעתו לגמרי, היינו שלא זו בלבד שלא יחשוב ברצונו, אלא שגם „יסח דעתו (ויתירה מזו) לגמרי".

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

וראיתי: הטעם שמעתיק אדה"ז גם תיבה זו – להורות על ענין הוודאות דראי⁵³, שעפ"ז מובנת יותר הוודאות „שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאותו שבלבו".

(כ"ק אדמו"ר⁵⁴)

וראיתי שיש וגו': בכתוב – „וראיתי אני שיש וגו'". ויש לפרש הטעם שהשמיט אדה"ז תיבה זו – כי

(עד"מ) עצם כח האהבה בלב, אבל אינה אהבה לדבר פרטי. (44) מאמרי אדה"ז – ענינים ח"ב ס"ע תקצא ואילך. (45) סה"מ קונטרסים ח"ב רצט, א. (46) נדפסו גם בקיצורים והערות ע' לה. (47) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים", הערות ותיקונים בדרך אפשר". (48) ראה לעיל פ"ג. תו"א בראשית ח, סע"א ואילך. מקץ ל, ג. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' א"כ בשם ספרי הרפואה. (49) ראה תוי"ח שמות כז, ג (וש"ג) – לענין מוח החכמה. (50) ראה גם סה"מ תר"ם ח"א ע' שלג. (51) סה"מ תש"א ע' 127. (52) תוי"מ סה"מ ח"ג ע' שפא ובהערה 15. (53) ראה לקו"ש ח"ו ע' 121 ואילך. וש"ג. (54) תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' רלא.

המוח שליט על הלב: דיוק הלשון „שליט": אף שהמדות שבלב נמשכות מהשכל שבמוח (כנראה בחוש), מ"מ הולדת והתהוות עצם המדות אינה מהשכל⁴¹, אלא הם שני כחות נפרדים הנמשכים מעצמיות הנפש⁴², ורק גילוי המדות, דהיינו התלבשותן בדבר פרטי⁴³ ובאופן מוגבל, הוא מהשכל שבמוח. והרי זה ממש בדוגמת אדם השליט על חברו, שהם שתי מהויות נפרדות, אלא שכל הנהגותיו של חברו הן על-פיו.

(כ"ק אדמו"ר הזקן⁴⁴)

נכללים בזה ב' ענינים: (א) שכל הפעולות הנעשות ע"י המדות הן ע"פ חיוב ומשפט השכל והוראתו (ולא כמו בבעלי-חיים, שהנהגתם היא ע"פ מדת טבע תולדתם בלבד, כגון הנשר שהוא רחמני והעורב שהוא אכזרי). (ב) שהשכל מעורר את המדה ומולידה גם בדבר שלא הי' בלבו כלל מתחלה לעשותו.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁴⁵)

בר"מ פ' פ'נחס: בהגהות המיוחסות להצ"צ⁴⁶ מציין לדף רכז, א. וצע"ג, שהרי הוא בזהר ולא בר"מ, וא"כ צ"ל כאן: „בזהר".

(כ"ק אדמו"ר⁴⁷)

המוח שליט על הלב בתולדתו וטבע יצירתו: כי

(41) והראי' לזה: (א) החי המוליד – מוליד בדומה לו ממש, ואיך תיוולד מהשכל שבמוח אהבה מורגשת בלב, שאינה בערך ודמיון השכל כלל. (ב) אנו רואים בחוש שלאחר שנמשך גילוי האהבה בלב מהשכל שבמוח, הרי האהבה היא בתגבורת הרבה יותר מכמו שהיתה מתחילה בשכל שבמוח (עד שלפעמים אין להשכל שליטה על המדות כלל כו'), ואיך יהי הכח הנולד גדול מן המולידו. (42) ויתרה מזו – שבשרשן המדות הן למעשה מהשכל, היינו שהן מיוחדות יותר עם הנפש והארת הנפש מתפשטת בהן יותר מבשכל שבמוח, ולכן גם כשבאות לידי גילוי הן בתגבורת יותר מהשכל שבמוח שנמשכו ממנו (כנ"ל בהערה הקודמת). (43) כי כל כחות הנפש כשלעצמם הם כח היולי בלבד, היינו שישנו

ליקוטי אמרים

פרק יב

קפה

כמאמר רז"ל: סוטה ג, א.
בשלשה לבושי' הני"ל: פ"ד.
בכל הגוף כולו כנ"ל: פ"ט.
שהם מחשבה דבור ומעשה ..
כנ"ל: פ"ד. תוכו רצוף
אהבה: שה"ש ג, יו"ד.

האור מן החושך פי' כמו שהאור יש לו יתרון ושליטה וממשלה על החושך שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החשך שנדחה ממנו מאליו וממילא כך נדחה ממילא סכלות הרבה של הקליפה וס"א שבחלל השמאלי [כמאמר רז"ל אלא אם כן נכנס בו רוח שטות וכו'] מפני החכמה שבנפש האלהית שבמוה אשר רצונה למשול לבדה בעיר ולהתלבש בשלשה לבושיה הנ"ל בכל הגוף כולו כנ"ל שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה כנ"ל ואעפ"כ אינו נקרא צדיק כלל מפני שיתרון הזה אשר לאור נפש האלהית על החושך וסכלות של הקליפה הנדחה ממילא אינו אלא בשלשה לבושי' הנ"ל ולא במהותה ועצמותה על מהותה ועצמותה של הקליפה כי מהותה ועצמותה של נפש הבהמית שמהקליפה שבחלל השמאלי לא נדחה כלל ממקומו בנינוני אחר התפלה שאין רשפי אש אהבת ה' בהתגלות לבו בחלל הימני כי אם תוכו רצוף אהבה

בעיקר בהענין ד"העדר האור" שבו (ראה לשון אדה"ז לקמן⁵⁹): "שאינ בו שום ממשות כלל (ולכן) וממילא נדחה מפני האור", אבל בירור המציאות דחושך הוא ע"י גילוי שורש החושך עצמו (שלמעלה מאור), "שביכלתו לעשות גם עצם החושך לאור"⁶⁰.

(כ"ק אדמו"ר⁶¹)

אינו נקרא צדיק כלל: לא צדיק גמור ולא צדיק שאינו גמור.

(כ"ק אדמו"ר⁶²)

מהותה ועצמותה של נפש הבהמית שמהקליפה: דהיינו עשר בחינותי' הנ"ל⁶².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶³)

עיינ לקמן פל"ז⁶³ דמהותה ועצמותה של נה"ב (שאינ בכח הבינוני להפכה לקדושה) היינו רק המדות ולא חב"ד.

(כ"ק אדמו"ר⁶⁴)

56) "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים".
תניא בצירוף מ"מ וכו' שם. 57) תר"מ סה"מ ח"ד ע' קמח.
58) ראה הנסמן בסה"מ תש"ח ע' 239. 59) פכ"ט.
60) אמרי בינה שער הציצית פט"ז (יו"ד, סע"ב). 61) לקו"ש ח"ח ע' 353 הערה 11.

בראי' זו ("וראיתי") יש ב' דרגות⁵⁵: (א) הדרגא שראה רק שלמה ("וראיתי אני"), (ב) הדרגא שגם "שאר בני עלמא .. חמאן". וכיון שכאן מדבר ומדייק "שכך נוצר האדם בתולדתו, שכל אדם יכול כו" – הרי הכוונה היא לדרגא השייכת לכאור"א, ובדרגא זו אי"אפשר לומר "וראיתי אני", אני דוקא.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁶)

מעט אור .. רוחה הרבה מן החושך: היינו שגם לאחרי ירידת והמשכת האור בבחי' מדידה והגבלה, שאז דוקא שייך לומר מעט אור הרבה – גם אז הוא דוחה את החושך, עד שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

מעט אור .. רוחה הרבה מן החושך שנדחה ממנו מאליו וממילא: ע"פ הידוע⁵⁸ שבחושך ב' ענינים, העדר האור ובריאה בפ"ע – יש לומר, דמה שהאור דוחה את החושך, ובאופן דממילא, הוא

55) ראה זח"ג מז, ריש ע"ב (ושם): "אמאי אמר וראיתי אני, וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא חמאן דא, אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומיו ולא אשגח בה ידע הא שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך .. אלא הכי תאנא מאן חכים כשלמה .. ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא כו"א.

מסותרת שהיא אהבה הטבעית שבנפש האלהית כמ"ש לקמן ואזי יכול להיות סכלות הכסיל הרע בהתגלו' לבו כחלל השמאלי להתאות תאוה לכל ענייני גשמויות עוה"ז בין בהיתר בין באיסור ח"ו כאלו לא התפלל כלל אלא שבדבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש ח"ו אלא הרהורי עבירה הקשים מעבירה יכולים לפעול לעלות למוחו ולבלבלו מתורה ועבודה וכמארו"ל ג' עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה כו' רק שלזה מועיל

[יה ב]

אהבה מסותרת: ע"ד לשון הכתוב – משלי כז, ה. הרהורי עבירה הקשים מעבירה: יומא כט, א. ג' עבירות כו': ב"ב קסד, ב.

הוא (כע"ז) ספק באמונה – מלכתחילה אינו עולה במוחו כלל.

(כ"ק אדמו"ר⁷⁰)

מיד בעלייתו לשם רוחו בשתי ידים ומסיה דעתו כו': וזוהי כל תכלית נפילת הרהור – כדי שהאדם ידחה אותו⁷¹, שהו"ע האתכפיא, שעי"ז נעשה נח"ר מיוחדת למעלה, כמבואר לקמן⁷² בפי הכתוב⁷³, „ועשה לי מטעמים" לשון רבים – „שני מיני נחת רוח .. וכמו שבמטעמים גשמיים ד"מ יש שני מיני מעדנים, אחד ממאכלים ערבים ומתוקים, והשני מדברים חריפים או חמוצי' רק שהם מתובלים ומתוקני' היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש".

(כ"ק אדמו"ר⁷⁴)

וכמארו"ל ג' עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה כו': הטעם שהעתיק גם „עיון תפלה" – אף שהמדובר כאן הוא אודות הרהורי עבירה (וכמו שלא העתיק הסיוס „ולשון הרע") – י"ל דכוונתו לפירוש התוס' שם⁷⁵ ש„עיון תפלה" היינו העדר הכוונה בתפלה („שאינם

מאבותינו .. נפשי אויתך .. דירחים לקב"ה רחמותא דנפשא ורוחא כמה דאתדבוקו אילין בגופא וגופא רחים לון .. אני מתאוה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים להמשיכו בקרבי .. ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו .. כברא דאשתדל בתר אבוי ואימי' דרחים לון יתיר מגרמי' ונפשי' ורוחי' כו'". (67) „לקוטי פירושים" ד"ה ולא עבר (הא'). (68) אבות פ"ד מ"ב. (69) לקוטי ביאורים בספר התניא ח"ב ע' רכ. (70) תו"מ חל"ג ע' 104 הערה 29. (71) דוגמא לדבר בהלכה: בהפרת נדר למפרע – אין הכוונה שהנדר לא חל מעולם, אלא שחלות הנדר היא רק לגבי ההפרה (ראה גם תו"מ ח"י ע' 202. (72) פכ"ז. (73) תולדות כז, ד"ז. (74) תו"מ חמ"ו ע' 111 הערה 76. (75) ד"ה עיון.

אהבה מסותרת: הטעם שנקראת כך – מבואר לקמן פי"ט⁶⁴.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

כמ"ש לקמן: עיין לקמן פי"ט⁶⁵. פמ"ד⁶⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

אלא שבדבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש: ומזה מוכח שגם אם בעבר נכשל בעבירות, ה"ה עתה במצב שלא נשאר מהן שום רושם (כנ"ל⁶⁷), כי אילו ה' נשאר איזה רושם מעבירותיו בעבר – הרי מאחר ש„עבירה גוררת עבירה"⁶⁸, ה' עולה בדעתו לעשות איסור, וה' צריך להלחם ולהתגבר כו' כדי שלא לעשותו.

(כ"ק אדמו"ר⁶⁹)

הרהורי עבירה .. יכולים לפעול לעלות למוחו .. אלא מיד בעלייתו לשם רוחו בשתי ידים ומסיה דעתו כו': המדובר כאן הוא בנוגע להרהור ע"ד עשיית עבירה או ביטול קיום מצוה, שהרהור כזה יכול לעלות למוחו, אלא שמיד דוחה כו'; אבל הרהור וספק באמיתת הענין עצמו, שהרהור כזה

(62) פ"ו. (63) ושם: „בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נכללות בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל, ואף שמהותן ועצמותן של המדות חג"ת כו' לא יכלו להם הבינונים להפכם לקדושה, היינו משום שהרע חזק יותר במדות מבחב"ד כו'". (64) ושם: „ולכן נקראת אהבה זו בנפש האלקית .. בשם אהבה מסותרת כי היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק דקליפה במושעי ישראל כו'". (65) ושם: „נשמת האדם .. חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי .. אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה .. נקראת אהבה זו בנפש האלקית שרצונה וחפצה לדבק בה' חיי החיים ב"ה בשם אהבה מסותרת". (66) ושם: „אחת היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה ואהבת עולם והיא שוה לכל נפש מישראל וירושה לנו

ליקוטי אמרים

פרק יב

קפז

כמ"ש בזהר: ח"א רא, א.

הרשימו במוחין ויראת ה' ואהבתו המסותרת בחלל הימני להתגבר ולשלוט על הרע הזה המתאוה תאוה שלא להיות לו שליטה וממשלה בעיר להוציא תאותו מכח אל הפועל להתלבש באברי הגוף ואפי' כמות לבדו להרהר ברע אין לו שליטה וממשלה להרהר ח"ו ברצונו שבמוחו שיקבל ברצון ח"ו הרהור זה הרע העולה מאליו מהלב למוח כנ"ל אלא מיד בעלייתו לשם דוחהו בשתי ידים ומסיה דעתו מיד שנזכר שהוא הרהור רע ואינו מקבלו ברצון אפי' להרהר בו ברצון וכ"ש להעלותו על הדעת לעשותו ח"ו או אפי' לדבר בו כי המהרהר ברצון נק' רשע באותה שעה והכינוני אינו רשע אפי' שעה אחת לעולם. וכן בדברים שבין אדם לחבירו מיד שעולה לו מהלב למוח איזו טינא ושנאה ח"ו או איזו קנאה או כעס או קפידא ודומיהן אינו מקבלן כלל במוחו וברצונו ואדרבה המוח שליט ומושל ברוח שבלבו לעשות ההפך ממש להתנהג עם חבירו במדת חסד וחיבה יתרה מודעת לו לסבול ממנו עד קצה האחרון ולא לכעוס ח"ו וגם שלא לשלם לו כפעלו ח"ו אלא אדרבה לגמול לחייבים טובות כמ"ש בזהר ללמוד מיוסף עם אחיו:

מקומות בתניא – „ואדרבא“, באל"ף. ובש"ס נמצא הן באל"ף והן בה"א.

(כ"ק אדמו"ר⁷⁹)

לגמול לחייבים טובות כמ"ש בזהר ללמוד מיוסף עם אחיו: טעם ההוספה „כמ"ש בזהר ללמוד מיוסף עם אחיו“ – כי הנהגת יוסף היא ההסברה על זה שכל אחד צריך לגמול טובות גם „לחייבים“⁸⁰:

הטעם שיוסף לא השיב לאחיו את כל הרעה שגמלו אותו, אלא אדרבה, גמל להם טובות⁸¹ – הוא (כמפורש בקרא בדברי יוסף) משום ש„לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים“⁸², „אלקים חשבה

שמות נ, א. 79) „הערות ותיקונים בדרך אפשר“: 80) להעיר גם מב"מ לב, סע"ב: „אוהב ושונא מצוה בשונא כדי לכופף את יצרו“. וראה שו"ע אדה"ז חו"מ הל' עובדי דרכים וצער בעלי חיים ס"י. 81) ומה שציער אותם בתחלה – נתבאר באוה"ת מקץ שמ, סע"ב ואילך, וש"נ. 82) ויגש מה, ח.

מכוונים תפלתם .. שאין שום אדם יכול לכוין בתפלתו היטב“), ובא להוכיח שאין אדם ניצול ממחשבות זרות אפילו בזמן קצר (זמן תפלתו).

(כ"ק אדמו"ר⁷⁶)

ויראת ה' ואהבתו המסותרת: מ"ש „המסותרת“, לשון יחיד (ולא „המסותרות“) – אולי כי היראה כלולה באהבה, כמבואר לקמן⁷⁷.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

כעס או קפידא: כעס – בלב, קפידא – במוח⁷⁸.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

ואדרבה: בדפוסים הראשונים – כאן ובעוד

76) לקו"ש ח"ד ע' 87 הערה 8*. 77) פ"ח ואילך (ושם: „דחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת“, וממשיך: „צריך .. לבאר .. שרש אהבה זו ועניניה .. ואיך נכלל בה גם דחילו“. ומבאר (ספ"ט): „וזה נקרא דחילו הנכלל ברחימו שהיא אהבה הטבעית שבנפש האלקית שבכללות ישראל .. שמפני אהבה זו .. היא יראה ומפחדת בטבעה מנגוע בקצה תומאת ע"ז ח"ו כו"י). 78) תו"א

דעביד רחמנא לטב עביד⁸⁸, ולכן אינו כועס עליו, ולא עוד אלא שגומל לו טובה, כיון שמילא שליחותו של הקב"ה שגזר עליו ה"טב דעביד"⁸⁹. וזהו שכתב, "לגמול לחייבים טובות... ללמוד מיוסף עם אחיו" – שהטעם שצריך, "לגמול לחייבים טובות" הוא כביוסף ואחיו, ששם ראו בגילוי ש"אלקים חשבה לטובה".

(כ"ק אדמו"ר⁹⁰)

לטובה" (אף ש"אתם חשבתם עלי רעה")⁸³, ולא זו בלבד ש"למחי' שלחני אלקים לפניכם"⁸⁴, אלא שזוהי טובה גם בנוגע ליוסף, "וישימני לאב לפרעה ומושל בכל ארץ מצרים"⁸⁴, ואתם, הייתם שלוחיו בזה"⁸⁵, ולכן גמל להם טובות, כיון שהיו שלוחיו של הקב"ה למלא את מחשבתו הטובה⁸⁶.

וכן הוא בכל אדם – שכאשר גומלים לו רעה, צריך לידע ש"מאת ה' היתה לו זאת", "על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום"⁸⁷, ו"כל מה

קיצור פרק יב

מהותה ועצמותה של נפש הבהמית, שהן עשר בחינותי' הנ"ל פ"ו, שהם בתוקפם, אלא שבעת התפלה הם כפופים וכישן דמי (עיי' פי"ג), אבל אחר התפלה יכולים להתאוות לכל עניני עוה"ז. אלא שלזה מועיל הרשימו ממוחין דתפלה, שלא יהא להרע שליטה להוציא תאוותו אל הפועל להתלבש בשלשה לבושי הגוף ח"ו, הן בעבירות שבין אדם למקום הן שבינו לבריות.

יבאר מי הוא הנקרא בינוני. ואומר שהוא אשר לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם, ולא נקרא עליו שם רשע אפילו רגע אחד, כי ג' לבושי נפש הבהמית אין גוברין בו לעולם להתלבש בגוף, אלא ג' לבושי נפש האלקית לבד, שהם מחשבה ודיבור ומעשה של התורה ומצוות.

ואעפ"כ אינו נקרא צדיק, מפני שיתרון הזה אשר לנפש האלקית אינו אלא בשלושה לבושי' הנ"ל, אבל לא במהותה ועצמותה, שהן עשר בחינותי', על

קיצור שני

כמו בשעת ק"ש ותפלה. אבל לאחר התפלה הרי הרע חוזר וניעור, רק שאינו יכול להוציא תאוותו, כי המוח שליט על הלב, ומיד שנזכר שהוא הרהור רע דוחה אותו ומסיח דעתו ממנו, כי המהרהר ברצון נקרא רשע באותה שעה, והבינוני אינו נקרא רשע אפילו שעה א' כנ"ל.

נתבאר ענין מדריגת הבינוני, אשר לעולם אין לבושי הרע גוברים בו כ"כ לכבוש את העיר קטנה, רק לבושי נפש האלקית הם לבדם מתלבשים בגוף, ולא עבר עבירה מימיו ואף לא יעבור לעולם, ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה ורגע א'.

רק שמהות ועצמות הנפש, שהם עשר בחינותי', לא להן לבדן משפט המלוכה, כי אם בעתים מזומנים

באגה"ק שם. 89) ולהעיר, שהחיוב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד, א) הוא (בפשטות) גם כשזה בא ע"י אדם שהוא בעל בחירה. 90) לקו"ש ח"ה ע' 241 ואילך. ח"כ ע' 191. תו"מ סה"מ אייר ע' רנג.

83) ויחי נ, כ. 84) ויגש שם, ה. 85) ספורנו ויחי שם, יט. 86) ע"ד "חמרא למרא טיבותא לשקיי" (ב"ק צב, ב. דרמ"צ מצות מילה ח"א ספ"ג (ו, ב). וראה לקו"ש ח"ז ע' 14 הערה 22). 87) אגה"ק רסכ"ה. 88) ברכות ס, סע"ב. וצ"ע שלא הובא זה

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

.. ולעורר את האהבה בו: ראה לקו"ת ד"ה להבין ביאור הדברים הנ"ל בענין במדבר סיני פ"ג⁹⁴. המוח שליט על הלב: עיין לקמן פי"ז⁹⁵. שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החשך שנרחח ממנו בו: עיין לקמן פכ"ט⁹⁶. פל"ג⁹⁷.

והבינוני בו: ראה לקו"ת ד"ה להבין ענין המסעות פ"ב⁹¹. מהות ועצמות נפש האלקית שהן עשר בחינות: עיין לעיל פ"ג⁹². לקמן פ"כ⁹³. וגם למטה היא שעת הכושר .. להעמיק דעתו

השמאלי שבלב .. אם לא מי שהוא רשע באמת כו". (96) ושם: "שבאמת אין שום ממשות כלל בס"א שלכן נמשלה לחשך שאין בו שום ממשות כלל וממילא נדחה מפני האור .. ולכן היא בטלה לגמרי מפני הקדושה כביטול החשך מפני האור הגשמי כו". (97) ושם: "ואתהפך חשוכא לנהורא שהוא חשך הקליפות שבעה"ז החומרי המחשיכים ומכסים על אורו ית' .. ואין שמחה לפניו ית' כאורה ושמחה כיתרון אור הבא מן החשך דייקא".

(91) מסעי צ, ב (ושם): "הניצוצים המתפשטים מבחי' בנימין הם נשמות הבינונים ע"ד שפי' בסש"ב מהו בחי' בינוני". (92) ושם: "כל בחי' ומדרגה משלש אלו נפש רוח ונשמה כלולה מעשר בחי' כו". וראה בהנסמן ב"לקוטי פירושים" לעיל ד"ה זה (הב). (93) ושם: "מהות ועצמות הנפש שהן עשר בחינות" הו"ל". (94) במדבר ד, ב (ושם): "תפלת השחר .. שאז שעת הכושר להתבונן בגדולת ה' להמשיך גילוי יחוד א"ס ב"ה בנפשו". (95) ושם: "והמוח שליט בטבעו ותולדתו על חלל